

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
**«ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ ТА
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА»**

Галузь знань	09 – Біологія
Спеціальність	091 – Біологія та біохімія
Освітня програма	Радіобіологія
Освітній рівень	доктор філософії
Статус дисципліни	Фаховий / Вибірковий
Мова викладання	Українська
Курс / семестр	III курс (6 семестр), IV курс 7 - 8 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	6 кредитів ЄКТС
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 15 год. Практичні (семінарські) – 27 год. Лабораторні – 0 год Консультації – 3 год. Самостійна робота – 85 год. Асистентська практика 50
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік
Відділ	Відділ радіобіології та радіоекології, ІЯД НАН України, корп. 101, к.238 тел. +380-44-525-6377
Викладач (-і)	Бурдо Олена Олегівна, наук. співр., к.б.н., викладач вищої к
Контактна інформація викладача (-ів)	oburdo@ukr.net, +380-67-260-2852
Дні занять	За розкладом
Консультації	Дистанційні, за домовленістю з ініціативи здобувача, групові

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Мета навчальної дисципліни - формування у аспірантів компетентностей у галузі викладання загальної радіаційної біології та екології. Формування у аспірантів системи педагогічних умінь та навичок, фахових здібностей, особистісно-індивідуального стилю поведінки та діяльності, необхідних для майбутньої наукової та науково-педагогічної діяльності в оптимально наближених до роботи за фахом умовах. Здобуття практичного досвіду підготовки до лекцій (уроків) та використання дистанційних методів освіти.

Предмет навчальної дисципліни – методики викладання і практичний досвід викладання радіаційної біології та екології

Компетентності

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в області радіаційної біології, екології, проводити науково-дослідницьку, інноваційну діяльність, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, оволодіння методологією наукової та науково-педагогічної діяльності, проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (З):

- 31.** Здатність до освоєння і системного аналізу нових знань в предметній та суміжних галузях, формувати системний науковий та культурний світогляд.
- 32.** Здатність до критичного аналізу і креативного синтезу нових ідей, які можуть сприяти в технологічному, та соціальному прогресу, базованому на здобутих знаннях.
- 33.** Здатність до вирішення комплексних науково-дослідних задач в професійній галузі, планування та здійснення дослідницької діяльності.
- 35.** Здатність збирати і аналізувати науково-технічну інформацію, враховувати сучасні тенденції розвитку, проводити патентний пошук, використовувати досягнення науки, техніки та технології в професійній діяльності
- 37.** Здатність до дотримання етичних норм та авторського права при проведенні наукових досліджень.
- 38.** Здатність до планування та проведення науково-дослідної роботи з дотриманням норм біоетики та гуманного поводження з лабораторними тваринами.
- 39.** Здатність до спілкування на міжнародному рівні для презентації та обговорення наукових результатів в усній та письмовій формі.

Спеціальні (фахові) компетентності (Ф):

- Ф2.** Здатність аналізувати широке коло проблем та задач радіобіології та суміжних біологічних наук шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів, засвоєних з освітньо-наукової програми.
- Ф3.** Здатність застосовувати сучасні методи біологічного та радіобіологічного експерименту, відповідного математичного, статистичного аналізу результатів.
- Ф5.** Здатність до характеристики основних радіобіологічних парадигм, осмислення основних принципів кількісної радіобіології.
- Ф7.** Здатність аналізувати процеси ураження та пострадіаційного відновлення організму та корекції радіогенних порушень, обґрунтовувати застосування засобів радіаційного захисту.
- Ф8.** Знання основ радіоекології, проблем організації та функціонування системи радіоекологічного моніторингу та реабілітації забруднених територій.

Програмні результати навчання

- ПРН2.** Використовувати сучасні інформаційні джерела національного та міжнародного рівня для оцінки стану вивченості об'єкту досліджень, актуальності наукової проблеми.
- ПРН4.** Здійснювати інформаційний пошук та комунікацію за науковою проблематикою, працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, наукометричними платформами.
- ПРН5.** Демонструвати знання принципів радіаційної безпеки як складової охорони праці та екологічної безпеки; законодавчих та нормативних положень з питань радіаційної безпеки; характеристику робіт з джерелами іонізуючих випромінювань, правила безпечного проведення робіт з джерелами іонізуючих випромінювань.
- ПРН7.** Застосовувати у науковій діяльності знання закономірностей формування радіобіологічних ефектів на різних рівнях організації живих організмів; процесів пострадіаційного відновлення та адаптації клітин та організму; нових концептуальних та методологічних підходів до оцінки радіаційно-індукованих ефектів; особливостей дії малих доз опромінення на організм; генетичних та канцерогенних ефектів іонізуючої радіації.
- ПРН10.** Застосовувати знання іноземної мови для презентації результатів наукових досліджень, їхнього обговорення, наукової дискусії та спілкування на професійну тематику.
- ПРН11.** Демонструвати навички взаємодії, здатність до командної роботи, формування лідерських якостей. Мати громадянську свідомість та дотримуватись морально-етичних норм.
- ПРН13.** Здійснювати науково-дослідницьку, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність, дотримуючись наукової професійної етики, принципів академічної доброчесності та громадянської позиції.
- ПРН15.** Самостійно, незалежно та відповідально приймати рішення щодо виконання індивідуальних наукових проектів, завдань, активно використовувати набуті під час навчання знання, уміння/навички та комунікаційні компетентності.

Після засвоєння матеріалу дисципліни аспіранти повинен:

знати концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні; принципи, шляхи адаптації

Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) у вищу освіту України; основні тенденції і проблеми розвитку вищої біологічної освіти в Україні; систему вузівської біологічної освіти; специфіку викладання окремих дисциплін чи розділів біології; сучасні вимоги до вибору методів і форм організації навчально-виховного процесу; перспективи та способи впровадження нових технологій навчання; використання активних методів навчання при викладанні біологічних дисциплін; методика планування та організації навчальних, виробничих і педагогічних практик; методи навчання, перевірки та закріплення знань, вмінь та навичок; **вміти** володіти сучасною технологією формування структури лекційних, лабораторних і практичних занять та відповідних навчально-методичних матеріалів до них; планувати навчальну діяльність, володіти методикою та технікою постановки експерименту, демонстрації дослідів природних об'єктів; раціонально організувати самостійну роботу студентів і контроль за її виконанням; об'єктивно оцінити рівень навчальних досягнень студентів, з врахуванням їх індивідуальних навчально-пізнавальних здібностей; аналізувати програми, підручники, методичну та літературу зі спеціалізації «Радіобіологія»; будувати навчальний процес з використанням нових підходів і технологій навчання

Передумови для навчання

Перелік попередньо прослуханих дисциплін / Знання, вміння, навички, якими повинен володіти здобувач, щоб приступити до вивчення дисципліни

Для успішного засвоєння дисципліни аспірант повинен знати загальну біологію, екологію, радіаційну біологію та радіаційну екологію, фізичні основи радіаційної біології в обсязі стандартних університетських курсів, мати навички роботи зі статистичними програмами, та програмами офісу. Компетентності, знання, уміння та досвід, одержані в процесі вивчення кредитного модуля «Основи методології викладання біології та педагогічна практика», є необхідними для розуміння світових тенденцій розвитку вищої освіти в Україні та світі; розуміння специфіки викладання біології в школі та університеті; та опанування сучасних методів викладання включаючи дистанційні методи викладання та перевірки знань.

Зміст навчальної дисципліни

Дисципліну структурно розділено на 2 розділи:

Розділ 1. Основи методології викладання біології.

Розділ 2. Педагогічна практика.

Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни

Для виконання практичних завдань за темою курсу потрібен персональний комп'ютер. Можна вважати, що ця вимога легко задовольняється для аспірантів ІЯД НАН України у тих відділах, де виконується наукова робота (навіть якщо аспірант не має ані особистого комп'ютера вдома, ані ноутбука). Отже, кожний відділ у змозі створити аспірантові достатні умови для виконання завдань курсу.

Сторінка курсу на платформі Інституту
(персональна навчальна система)

Рекомендовані джерела

Базова література:

1. Теоретичні засади моніторингу якості вищої природничої та інженерної освіти : монографія / К. В. Корсак, Ю. К. Корсак, З. Є. Тарутіна, А. К. Похресник, Г. О. Козлакова; НАПН України, Ін-т вищ. освіти. - К. : Пед. думка, 2012. - 207 с.
2. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч.посібник: / В.М. Нагаєв. – К: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
3. Загальна методика навчання біології: Навч. Посібник / І.В.Мороз, А.В.Степанюк, О.Д.Гончар та ін.; За ред.. І.В.мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
4. Литвин О.Г., Мележик В.П., Іванова Т.В. Елементи нових технологій при вивченні фундаментальних дисциплін у вищих навчальних закладах // Нові технології навчання. – 2000. – вип. 25. – С. 12-18.

Допоміжна література:

1. Дубасенюк О. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти / О.А.Дубасенюк // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. – 444 с.
2. Wilhelm Killermann (1998) Research into biology teaching methods, Journal of Biological Education, 33:1, 4-9, DOI: 10.1080/00219266.1998.9655628

Навчальний контент

Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Загальний методичний підхід до викладання навчальної дисципліни визначається як комунікативно-когнітивний та професійно орієнтований, згідно з яким у центрі освітнього процесу знаходиться аспірант – суб'єкт навчання і майбутній науковець.

Лекційні заняття

Розділ 1. Основи методології викладання біології

Лекція 1-2. . Стратегія розвитку освіти як інструмент державної освітньої політики в Україні. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку

Лекція 3-4. Загальна характеристика вищої освіти в Україні.

Лекція 5-6. Навчально-методичний комплекс в системі підготовки кадрів у вищій школі.

Лекція 7. Цілі та завдання біологічної освіти у вищих навчальних закладах.

Лекція 8. Методичні особливості різних форм організації навчання у ВНЗ. Загальна характеристика форм навчання.

Лекція 9-13. Методи здійснення навчально-пізнавальної діяльності у вищих навчальних закладах.

Лекція 14. Теоретико - методологічні засади формування наукових понять в природничих науках.

Лекція 15. Контроль та оцінювання знань з біології в ВНЗ.

Семінарські заняття

Заняття 1. Система освіти в Україні. Структура та особливості освітнього процесу у вищій школі. Аналіз юридичної нормативної бази.

Заняття 2-3. Принципи академічної доброчесності, аналіз інформації та нормативних актів. Новітні освітні технології. Болонський процес – проблеми його реалізації.

Заняття 4-5. Цілі і зміст біологічної освіти. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Інтерактивні методи освіти.

Заняття 6-7. Аналіз навчального плану зі спеціальності «Радіаційна цитогенетика» освітньо-кваліфікаційного рівня “доктор філософії”. Аналіз типових та робочих навчальних програм з біологічних дисциплін.

Заняття 8-9. Форми навчання та організації освітнього процесу. Методика викладання лекцій. Методика організації та проведення семінарів. Методика організації самостійної роботи студентів у позааудиторний час. Методика дистанційного викладання.

Заняття 10-11. Принципи створення тестових завдань різного типу для перевірки знань студентів з біологічних дисциплін. Принципи та вимоги оцінювання якості знань. Новітні підходи, та сучасні проблеми.

Заняття 12. Організація науково-дослідницької діяльності з біологічної дисципліни.

Розділ 2. Педагогічна практика.

Практичні заняття

Заняття 1-2. Ознайомлення з освітнім закладом (центром, школою), навчальними кабінетами, їхнім матеріально-технічним забезпеченням

Заняття 2-3. Ознайомлення з планом роботи освітнього закладу (центру, школи) календарним, тематичним і поурочними планами викладачів (вчителів).

Заняття 4-5. Спостереження за роботою викладачів чи вчителів, виявлення методичних підходів до викладання

Заняття 6-7. Планування уроків чи лекцій на період педагогічної практики, розробка конспекти лекцій та занять, проводити пробні та залікові заняття або уроки (4 заняття або уроки).

Заняття 8-9. Аналіз власних лекцій, занять (уроків) та занять (уроків) викладачів (вчителів) і

аспірантів-практикантів.

Заняття 10-11. Відвідання залікових уроків аспірантів - колег по практиці участь у обговоренні.

Заняття 12-13. Ознайомлення з методами дистанційного викладання, переліком комп'ютерних програм для викладання та основними методичними підходами.

Заняття 13-15. Підготовка звітної документації, колективне обговорення результатів практики в освітньому закладі (центрі, школі) підготовка до захисту практику в Інституті.

Самостійна робота аспіранта

Самостійна робота здобувача наукового ступеня доктора філософії є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від навчальних занять час і включає:

Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
Опанування матеріалів лекцій та додаткових питань із застосуванням основної та додаткової літератури	85
Асистентська практика	50
Підготовка до заліку	3

Політика та контроль

Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Система вимог, які викладач ставить перед аспірантом:

- правила відвідування занять: заняття проводяться відповідно до розкладу згідно із правилами встановленими [Положенням про організацію освітнього процесу в Інституті ядерних досліджень НАН України](http://www.kinr.kiev.ua/aspirant/creat_ed_inet.pdf). (http://www.kinr.kiev.ua/aspirant/creat_ed_inet.pdf), присутність на заняттях є добровільним і не допускається примушування до будь-яких дій в навчальному процесі без особистої згоди аспіранта. Відповідно до робочої навчальної програми даної дисципліни, бали нараховують за відповідні види навчальної активності на лекційних та практичних заняттях відпові до [Уніфікованої системи оцінювання навчальних досягнень аспірантів](http://www.kinr.kiev.ua/aspirant/sys_test.pdf). (http://www.kinr.kiev.ua/aspirant/sys_test.pdf).
- правила поведінки на заняттях: аспірант має можливість отримувати бали за відповідні види навчальної активності на лекційних заняттях, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни;
- політика дедлайнів та перескладань: якщо аспірант не виконував модульні контрольні роботи (без поважної причини), то його результат оцінюється у 0 балів. Перескладання передбачено у разі поважних причин;
- політика щодо академічної доброчесності: Положення встановлює загальні моральні принципи, правила етичної поведінки осіб та передбачає політику академічної доброчесності для осіб, що працюють і навчаються в Інституті, якими вони мають керуватись у своїй діяльності, в тому числі при вивченні та складанні контрольних заходів з дисципліни «Основи методології викладання біології та педагогічна практика»;
- при використанні цифрових засобів зв'язку з викладачем (мобільний зв'язок, електронна пошта, переписка на форумах та у соціальних мережах тощо) необхідно дотримуватись загальноприйнятих етичних норм, зокрема бути ввічливим та обмежувати спілкування робочим часом викладача.

Система оцінювання результатів навчання

Види контролю та система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль: опитування за темою заняття, модульні контрольні роботи (МКР),

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог програми.

Семестровий контроль: залік.

Умови допуску до семестрового контролю: відсутні.

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, які він отримує:

- 1) на лекційних та практичних заняттях;
- 2) за модульні контрольні роботи (МКР);
- 3) за відповідь на заліку.

Система рейтингових балів

- 1) Практичні та лекційні заняття. Ваговий коефіцієнт дорівнює 0,5 балів. Максимальна кількість балів, які може отримати аспірант на практичних заняттях становить $40 \times 0,5 = 20$ балів.

2) Модульна контрольна робота (МКР). Ваговий коефіцієнт дорівнює 20.

Максимальна кількість балів за контрольну роботу становить $2 \times 20 = 40$ балів.

Нарахування балів за контрольну роботу:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації) 18-20 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75 % потрібної інформації або незначні неточності) 15-17 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації та деякі помилки) 11-14 балів;
- «незадовільно», незадовільна відповідь (менше 60 % потрібної інформації) 0.

3). Залік. Критерії оцінювання. Завдання містить три основні, кожне з яких оцінюється у 12 балів та одне додаткове запитання, яке оцінюється 4 балами. Всього $3 \times 12 + 1 \times 4 = 40$ балів.

Нарахування балів за відповідь на заліку:

- повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації) 36-40 балів;
- достатньо повна відповідь (не менше 75 % потрібної інформації) 30-35 балів;
- неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації) 24-29 балів;
- незадовільна відповідь (менше 60 % потрібної інформації) 0.

Інститут ядерних досліджень НАН України

Накопичування рейтингових балів з навчальної дисципліни (приклад)			
Види навчальної роботи		Мах кількість балів	
Навчальна активність на лекційних та практичних заняттях		20	
Контрольна робота		40	
Іспит		40	
Максимальна кількість балів		100	
Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання ІЯД НАНУ			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (іспиту), диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики, тренінгу	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
69 – 73	D		
60 – 68	E	задовільно достатньо	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		
<i>Більш детальну інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни, див сайт ІЯД.</i>			

Силабус затверджено на засіданні вченої ради ІЯД НАНУ « » 2023 р. Протокол №....